

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Casparis Ziegleri De Episcopis eorumq[ue] juribus,
privilegiis, & vivendi ratione, Liber Commentarius**

Ziegler, Kaspar

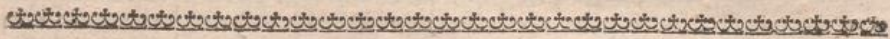
Norimbergæ, 1686

Cap. I. De vocabulo Episcopi, ejusq[ue] cognatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61543](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61543)

CASPARIS ZIEGLERI
 DE
 EPISCOPIS
 TRACTATUS
 LIBER PRIMUS.

CAPUT I.
 De Vocabulo Episcopi ejusq; cognatis.

I.

Episopi vocabulum non nudius tertius demum inventum aut receptum est, neque cum Ecclesiâ primùm cœpit, sed jam inde ab antiquissimis temporibus inter Græcos pariter atque Latinos scriptores usitatum fuit. Ipsi aliquando Gentilium Dii *Ἡσίοσκοι* dicti fuerunt, apud Plutarchum in *Camil.* *Ἡεὶ χρησῶν Ἡσίοσκοι ἢ πονηρῶν ἔργων. Inspectores bonorum & malorum operum.* Et apud Homerum *iliad. X.* Hector pacta conventiona Achilli in memoriam revocans, *Ἡεὶ, inquit, μάρτυροι ἔσονται ἢ Ἡσίοσκοι ἀρμονιάων, testes erunt & custodes pactorum.* Sic & apud Herodianum *lib. 7. cap. 10.* legitur, Gordiano Imperatore extincto, Senatam populumq; Romanum in templo Capitolini Jovis convenisse, ibi clausis foribus solos ὡς περ ὑπὸ μάρτυρι τῷ Διὶ ἢ σιωδρῷ, *Ἡσίοσκοι* τε τῶν πραγμάτων, quasi teste & concessore atq; adeo rerum omnium inspectore Deo, consultaturos. Eodem modo & in eadem significatione etiam hominibus tribuitur, quibus cura & administratio alicujus rei commissa est. Plutarchus in *vitâ Periclis* refert, quod omnibus ejus operibus præfuerit Phidias: πάντων Ἡσίοσκοι ἦν αὐτοῦ Φειδίας. Et apud Athenienses Magistratus, qui in civitates subiectas mittebantur, Episcopi dicebantur. Notat id Scholiastes Aristophanis in *avi-bis*, pag. 590. Οἱ παρ' Ἀθηναίων εἰς τὰς ἐπηχῆρας πόλεις Ἡσίοσκοι τὰ πρὸς ἐκείνοις πεμπόμενοι Ἡσίοσκοι ἢ Φύλακες ἐκαλεῖτο· ὡς οἱ Λάκωνες ἀρμοστὲς ἐλεγον. Propter similem curam Plutarchus in *Vitâ Numæ Pontificem Maximum* apud

A

apud

apud Romanos dicit esse τῶν ἱερῶν παρθένων Ἐπίσκοπον, sacrarum virginum, quæ Vestales vulgo nuncupabantur, inspectorem & magistrum.

II. In eodem significato etiam apud Latinos id occurrit vocabulum. Sic enim legitur apud Ciceronem lib. 7. epist. 11. ad Attic. Vult etiam me Pompejus esse, quem tota hæc Campana & maritima ora habeat Ἐπίσκοπον, ad quem delectus summa negotii referatur. Et apud Arcadium Ictum, l. 18. §. 7. ff. de muner. Item Episcopi, qui præsumunt panem & ceteris venalibus rebus, quæ civitatum populis ad quotidianum victum usui sunt, personalibus muneribus funguntur. Utroque loco inspectio, cura atque sollicitudo & administratio aliqua innuitur. Nec verò mirum videri potest cuiquam, vocabulum hoc purè græcum apud Romanos, linguæ suæ aliquando tenacissimos, receptum fuisse. Nam, ut Suetonius testatur, antiquissimi Doctorum Poætæ & Oratores semigræci erant. Et gloriatur Ennius, se pavisse Romanos græcâ linguâ, qui assueti græcis literis etiam in Urbe non minus græcâ quàm latinâ linguâ negotia sua expediebant. Idque usu adeò promiscuo, ut Cato in Senatu exclamaverit, se non posse pati græcanicam Urbem. Et ut Valerius Maximus autor est, l. 2. c. 1. etiam ætate Ciceronis usus Græcæ linguæ in Senatu Romano adeò frequens fuit, ut græcis actionibus aures Curix exsurdarentur, atque Molonem Rhetorem, qui studia Ciceronis auxerat, in Senatu sine interprete audiverint. Vid. Elbert. Leonin. emendat. lib. 2. c. 4. Nec verò dubium est, significantius aliquando per vocabula græca exprimi mentem loquentis, qualicumque aliàs idiomate is usus fuerit, quod Grammaticorum filiis illustrandum relinquo.

III. Nec tamen de munere semper aut officio publico accipiendum est istud, quoties occurrit, vocabulum. Apud Athenienses enim Ἐπίσκοποι τῆς χώρης dicebantur adolescentes, qui ex ephebis excefferant, quando peregrinationibus vacabant. Nam priusquam ipsi τῶν λήξεων ἤρχον, i. e. rei hæreditariæ & bonorum suorum possessionem occupare poterant, per biennium tenebantur vicinas regiones circuire, à decimo octavo scilicet ætatis anno ad vigesimum usque. Isti inde appellabantur περιπατοί, i. e. circumitantes, ἐφοδοί, ob viam & peregrinationem, in quâ versabantur: Ἐπίσκοποι τῆς χώρης regionis inspectores, non veluti magistratus, sed ut cum ingrueret necessitas, essent regionum, viarum & locorum periti. De quâ re videri poterit Guil. Postellus de magistratib. Atheniens. c. 18. Ut plurimum autem Episcopi dicebantur, quibus non solum oculis lustrandi potestas, sed etiam providentia & administratio aliqua mandata erat, quibusque officium hoc incumbere, ut si defectum aliquem observarent, supplere eum, emendare, corrigere & modis omnibus reficere ne desisterent. Est enim Ἐπίσκοπεῖν, sive Ἐπίσκοπεῖν idem quod attentè inspicere, curiosè observare, & cum sollicitudine aliquâ rem speculari: aliquando idem quod invisere & visitare,

fitare,

fitare, quomodo Medici apud Galenum pasim dicuntur ægrotos *ἰπποκράτην*, quia scil. & ipsi curiosè atque attentè ægrotorum constitutiones & symptomata observare debent: quandoque idem, quòd recensere & lustrare, uti ita vocabulum hoc in versione suâ adhibuerunt LXX. interpretes, *Num. II, 26. & 33. c. III, 15. Judic. XX, 15. & c. XXI, 9.* Atque hinc Episcopus speculatorem significat, inspectorem, visitatorem, sive, ut hodiè loqui solemus, Superintendentem. Conf. Lud. de la Cerda *advers. sacr. p. 105. n. 16.*

IV. In omnibus his significatibus Ecclesia sibi proprium hoc fecit vocabulum, applicans id illis, qui curam animarum gerunt, & populum Christianum tum in fidei dogmatibus erudiunt, tum etiam vitæ & morum regulis instruunt. Debent enim, qui officium tale sustinent, attentè & curiosè observare & cum sollicitudine aliquâ pervestigare Ecclesiam suam, eamque iteratis vicibus visitare, recensere itidem & lustrare eandem, quam creberrimè, & omnibus modis cavere, ne quisquam ex eâ pereat. Hoc scil. est, quod ait Isidorus ap. Gratianum *c. clericos. dist. 21. Episcopi græcè, latine speculatores interpretantur. Nam speculator est prepositus in Ecclesiâ, idè dictus, quod speculetur & prospiciat populorum infra se positorum mores & vitam.* In eandem sententiam facit *c. qui episcopatum. 8. q. 1.* Nec dubito, nomen hoc in significato generali tributum fuisse & tribui potuisse omnibus illis, qui qualemcumq; *ἰπποκράτην* in Ecclesiâ habuerunt. Neque enim alii fuerunt olim sub initium nascentis Ecclesiæ, qui presbyteri, alii, qui Episcopi dicebantur, uti in sequentibus plenius exposituri sumus. Sed cum ad unum mox devolveretur potior & præcipua cura, factum inde, ut restringeretur deinceps usus vocabuli, & nomen istud non alii, quàm soli illi, qui primus in ordine esset, in quâvis Ecclesiâ tribueretur. Et tum presbyteri nomen Episcopi nomini proximum factum est, uti ita dicitur in *l. 5. Cod. Theod. de heret.* Nam & Episcopus primus presbyter B. Augustino *quest. 10.* vicissim presbyter secundi ordinis sacerdos dicitur Apollinari Sidonio *lib. 4. epist. 25.* Nec uniformiter tamen semper istud officium sese habuit, sed quo plura indies *ἀξιώματα* vel sumpserunt sibi Episcopi, vel ab Ecclesiâ non invitâ acceperunt, eo latius deinceps patuit *ἰπποκράτην* & ei juncta dignitas, ut contineri tandem nullis vinculis potuerit immensâ Episcoporum *ἀλαζονεία.*

V. Sortiti inde fuerunt Episcopi varia nomina alia, quibus officium eorum exprimebatur, quorum tamen aliqua, perinde ut Episcopi vocabulum, cum reliquis presbyteris erant communia. Tale est vocabulum Sacerdotis, quod etiam inter gentiles usu frequens erat, ita ut sacris præfecti & Flamines & Sacerdotes promiscuè & sine distinctione dicerentur. In genere autem Sacerdos dicitur ille, qui sacris DEI vacat, *l. 32. §. 4. ff. de recept.* In quo significato veris quoq; DEI ministris tribui id nomen optimo

jure potest, non tantum in Ecclesiâ Israeliticâ, sed etiam Christianâ. Verum si cum Scripturâ sacrâ loqui volumus, necesse est, ut alium planè statuamus in novo Testamento Sacerdotem, alium in veteri. Sacerdotis nempe propriè ita dicti officium versatur circa sacrificium. Sacrificium autem propriè dicitur, quando animal vivum exanimatur & occiditur, & quidem ad honorem DEO exhibendum. Sacerdotium igitur erit officium divinitus institutum ad peragenda & celebranda ejusmodi sacrificia. Et Sacerdos, persona, quæ animal vivum ad honorem DEO exhibendum mactat. Vid. Joh. Rainold in *colloq. cum Hart. cap. 8. sect. 4.* Et tales quidem in Veteri Testamento fuerunt Sacerdotes, cum in confesso sit, externum eos & corporale sacrificium DEO obtulisse.

VI. Cùm verò post sacrificium à Christo in cruce peractum omnis sacrificiorum usus, olim admodum frequens, prorsus desierit, quod tamen præcipuum Sacerdotum, etiam inter gentiles, fuit munus & officium, non ineptè disquiritur, utrum, qui inter Christianos sacris DEI vacant, Sacerdotes dici commodè possint & debeant, adeoque num in novo Testamento Sacerdotes propriè dicti habeantur? Et sanè observatum fuit jam diu, quòd ab eo loquendi genere & Christus ipse & Apostoli semper abstinerint. Mart. Chemnit. in *exam. Concil. Trid. p. 2. tit. de missâ p. m. 342.* Quin & hoc observatum fuit, etiam in primitivâ post Apostolos Ecclesiâ rariorem ejus vocabuli fuisse usum. Nic. Vedel. *exerc. 3. ad Ignat. epist. p. 156.* Accedit, quòd in Novo Testamento Christiani omnes promiscuè Sacerdotes dicantur, *1. Petr. II, 5. Apoc. I, 6. c. V, 10. c. XX, 6.* ut adeò frustra id vocabulum in N. T. ad solum statum Ecclesiasticum restringatur, & propriè dicti Sacerdotes statuatur. Obtinuit tamen & consuetudine receptum est, ut ministri Ecclesiæ Christianæ non solum in generali illâ significatione, quæ omnibus Christianis convenit, sed etiam speciali quodam respectu, quat. scil. prædicatione verbi & Evangelii sacrificant, precesque offerunt & alias officii sui partes expediunt, in eamque rem peculiariter sese DEO consecrant, Sacerdotes dicantur. Vid. Gerhard. in *Loc. de minister. §. 14.* Joh. Georg. Dorscheus *mysar. miss. p. 320.* Meisner. *p. 2. philos. sobr. c. 1. q. 20. p. 269. seq. Fabor de obligat. success. in offic. c. 6. n. 1.*

VII. In hoc significatu Episcopis etiam tribuitur hoc nomen, uti passim id in constitutionibus Imperatorum occurrit, quemadmodum videre licet in *l. 10. h. 14. h. 18. l. 31. l. 33. l. 42. l. 43. l. 44. C. de Episc. & Cler. l. 13. l. 34. C. de Episc. aud. Conf. Anton. Contius in l. 7. C. de Episc. & Cler. Dionys. Gothofred. in l. 14. C. eod. Jac. Cujac. *ibid.* Ad eundem modum Cyprianus Carthaginienfis Episcopus jam seculo III. Episcopos Romanos, Corneliū, Lucium & Stephanum, quorum *ἀδελφοί* fuit, appellat Collegas & Confacerdotes, *lib. 1. epist. 1. §. 4. & lib. 3. epist. 1.* Idem in *dict. epist. 4. Basilidem & Martialem, illum Astarucæ, hunc Emeritæ in Hispaniâ Episcopos**

scopos rectè ab Episcopatibus remotos dicit, tum quia in ordinatione Sacerdotum non nisi immaculati eligendi, tum quia plebs à Sacerdotis peccatoris contagio tuta esse non possit. In eodem significato etiam sacerdotium usurpatur pro Episcopatu in *l. 14. §. 19. C. de Episc. & Cler.* Sed semper hic meminisse oportet, Christi instituto & naturæ novi Testamenti non convenire, ut, qui dicuntur ita sacerdotes, veteris Testamenti Sacerdotibus per omnia æquiparari debeant. Sufficit scilicet aliqualem in quibusdam partibus in utrisque observari conformitatem. Officii nempe sacerdotalis tres erant principales partes in lege Mosis, nempe docere, orare & offerre, seu sacrificare. Nam docebant populum doctrinam à DEO traditam, *Levit. X, 9. 10. Malach. 11, 7.* Itaque Sacerdotes erant ceu custodes & interpretes doctrinæ de DEO & in primis promissionum de venturo Messia. Deinde orabant, nimirum pro Ecclesiâ & pro se, & populo benedicebant, & benè precabantur solemnibus benedictione, *Num. VI, 23. Psal. CXVIII, 26.* Tandem offerebant & sacrificabant pro peccatis tam suis, quam populi. Priores duæ partes etiam novi Testamenti sacerdotibus conveniunt; Sed tertia planè cessavit, cum nullum in Ecclesiâ Christianâ reliquum sit sacerdotium tale, quod puro homini tribuatur, eò quod sit Christi solius. Itaque omne, quod à Patribus quibusdam in novo testamento dicitur offerri sacrificium, non nisi metaphoricum est, & sacerdotes ipsi metaphoricè ita dicuntur.

VIII. Cæterum non satis consideratè agunt, qui verba Scriptorum Ecclesiasticorum, de uno Sacerdote in Ecclesia, Pontifici Romano applicant. Scripserat Cyprianus *epist. 55.* non aliunde obortas esse hærefes, aut nata schismata, quàm inde, *quod Sacerdoti DEI non obtemperatur, nec unus in Ecclesiâ ad tempus sacerdos & ad tempus judex vice Christi cogitatur.* Hæc verba Cardinalis Baronius *ad annum Christi 34. n. 203.* accipit de Pontifice Romano, ita ut excludere videatur reliquos Episcopos, adeoque Romanum solum in Ecclesiâ præsidere vult vice Christi. Rectius verò Nicolaus Rigaltius locum illum Cypriani de uniuscujusque particularis Ecclesiæ Episcopo interpretatur, qui sit Ecclesiæ suæ sacerdos ad tempus & ad tempus judex vice Christi. *Hæc enim sunt, (inquit idem Cyprianus epist. 65.) initia hereticorum, & ortus atque conatus schismaticorum malè cogitantium, ut sibi placeant, ut præpositum (hoc est, Episcopum) superbo tumore contemnunt.*

IX. Quandoquidem verò non Episcopi tantum, sed etiam presbyteri promiscuè Sacerdotes dicebantur, uti ex *l. 16. l. 19. l. 44. C. de Episc. & Cler. §. 1. §. 2. C. de heret.* ostendit Cujacius *ad l. 14. C. de Episc.* quibus addi possunt textus in *l. 53. vers. sciente tuâ excellentiâ. C. eod. §. 4. C. de Episc. aud.* factum inde, ut si de Episcopis sermo esset, aliquando is sacerdos summus, & Episcopatus Sacerdotium summum diceretur. Occurrit hoc in *can. 6. Concilii Agathensis, quem adducit Gratianus c. Pontifices. 12. q. 3.*

ubi Episcopatus vocatur summum sacerdotium, & omnes Pontifices summi sacerdotes. Sic & Fabianus Papa c. *Deus ergo*. 3. q. 1. de omnibus Episcopis promiscuè loquens omnes pariformiter summo sacerdotio fungi ait. Eodem modo etiam Anacletus c. *accusatio*. 2. q. 7. per summos sacerdotes, quorum ibi facit mentionem, intelligere se ait Episcopos. Et Innocentius I. c. *miserum dist.* 61. miserum esse ait eum fieri magistrum, qui nunquam fuit discipulus, eumque summum sacerdotem fieri, qui in nullo gradu unquam obsecutus fuit Sacerdoti. Eundem loquendi modum plurimi etiam inter veteres Ecclesiæ Doctores retinent. Tertullianus de *bapt.* c. 17. *Dandi quidem baptismi habet jus summus sacerdos, qui est Episcopus.* Hieronymus contra *Lucif. Ecclesiæ salus in summi sacerdotis dignitate pendet.* Ubi Marian. Vict. intelligit Episcopum. Ambrosius de *sacram.* lib. 3. c. 1. *Licet enim & presbyteri fecerint, tamen exordium ministerii à summo est sacerdote.* Et *epist.* 5. *Annunciaſti diem affore, quo suscepisti gubernacula summi sacerdotii.* Similia plura observare licet in scriptis Gaudentii Brixienſis, Eusebii Emisēni, Paulini, Eucherii, Apollinaris Sidonii, Zosimi, Basilii Ancyranī, Hildeberti Cenomanensis & aliorum. Conf. Joh. Savaro ad Apollin. Sidon. l. 4. ep. 11. & *epist.* 25. Dan. Chamier *panſtrat. Cath.* tom. 2. lib. 10. c. 9. Carol. Molinæus ad *S Ct. Franciæ contra abus. pap.* n. 13. Cur autem Episcopi dicantur summi sacerdotes, rationem reddit Augustinus in *quest.* 10. ex utroque mixt. Quid, inquit, est Episcopus, nisi primus presbyter, h. e. summus sacerdos? denique non aliter quam compresbyteros hic vocat & consacerdotes suos. Et hæc tunc quidem de vocabulo & nomine Sacerdotis.

X. Dicebantur verò Episcopi haud rarò Pontifices. Quod vocabulum diversam continet interpretandi rationem, uti notat Varro de *Lingua Latinâ* lib. 4. his verbis: Pontifices, ut *Q. Scævola Pont. Max.* dicebat, à posse & facere. Pontifices, ego à ponte arbitror: nam ab iis Sublucius factus est primus. Varronis hanc sententiam à pluribus comprobari, fatetur Cardinalis Baronius in *martyrol.* d. 9. April. Ipse verò Scævola potius assentitur derivationi, quam tamen duobus modis accipi posse ait, vel quod facere idem sit, quod sacrificare, vel quod inde jus & facultas quædam amplissima faciendi & statuendi significetur; ex quo non gentilium tantum Pontificum, sed Christianorum etiam exsuperantem potestatem pluribus laudat verbis. In eandem ferè sententiam descendit post alios Oswaldus Hilliger in *Donell. enucleat.* lib. 23. c. 2. lit. X. At verò haud paulo aliter Scævola istam derivationem explicat Desiderius Heraldus lib. 1. *digress.* 20. & quidem ex verbis Plutarchi in Numâ, quæ ita reddidit ex Græco: *Alii dicunt Pontifices ita appellatos, ut impossibilia exciperentur,* (Græcè legitur: τῶν ἀδυνατῶν, quod emendat Heraldus & reponit, τῶν ἀδυνατῶν) tanquam Legislator sacra, quæ possint fieri, & quomodo possent, sacerdotibus indixerit, crimini autem aut vitio vorti noluerit, si quæ vi majore impediti forent. Atque hinc putat Heraldus natas fuisse
cauti-

cautiones, quibus tibi in rebus omnibus ad religionem pertinentibus prospexerunt Pontifices. Quicquid hujus sit, vocabulum hoc ferè proprium semper fuit illis, qui curam religionis & sacrorum gerunt, atq; hinc etiam in Ecclesiâ Christianâ Episcopis tribui coepit. Ex quo Episcopatum etiam Pontificatum ac Pontificium, & omne id, quod ad hunc pertinebat, pontificale dixerunt veteres Christiani. Casp. Barth. lib. 45. adversar. c. 19. Et quia, ut dixi, ex posse & facere Pontificis vocabulum compositum creditur, inde potestatem & facultatem aliquid faciendi competentem aut concessam, pontificium dixerunt. Vid. Hieron. Bignon. ad Marculfi form. l. 2. c. 5.

XI. Nec Pontifices tantum dicti fuerunt, qui reliquis sacerdotibus præfecti fuerant, sed etiam summi Pontifices. Plurima in eam rem collegit testimonia Cardinalis Baronius in martyrol. d. l. quibus addi potest ex epistolâ Aviti Episcopi Viennensis ad provinciæ suæ Episcopos, quâ eos invitat, ut ad synodum veniant Epaonensem: *Duos presbyteros magnæ ac probabilis vitæ, mandati instructione firmatos, fratribus pro se presentare procuret. Sed tales dignetur eligere, quos Episcoporum concilia non minus scientia quàm reverentia jure faciat interesse, cum quibus deleat summos Pontifices (h. e. Episcopos) conferre sermonem, quos ad definitiones pro Episcopo suo sancendas subscribendasq; cum fuerit solertia eligi, sit autoritas legi &c.* Add. Goldast. Repl. pro Imper. c. 28. p. 294.

XII. Nomen hoc Pontificis maximi apud Romanos primùm adhuc gentiles, sub ipsis Urbis initiis, coepit, tantaq; ejus dignitatis omnibus temporibus habita fuit ratio, ut non vilibus hominibus, sed principibus civitatis conferretur. Gestumq; eum honorem à Dictatoribus, Magistris equitum, Consulibus, Consularibus, Censoribus, Prætoribus, Tribunis plebis, Senatoribus, cæterisq; magistratibus, ut & ab Auguribus decemviris & quindecimviris, Sacerdotibusq; præcipuis aliis, historiæ veteres docent. Rationem reddit Cicero principio orat. pro domo ad pontifices: *Nihil præclarior, quàm quod vos eosdem & religionibus deorum immortalium, & summæ Reip. præesse voluerunt, ut amplissimi & clarissimi cives Remp. benè gerendo, religiones sapienter interpretando Remp. conservarent &c.*

XIII. Cum verò usitatissimum ita esset inter paganos, ut Sacerdotium summum, summumq; in regimine imperium conjungerentur, & Principes simul sacerdotes essent, factum inde, ut Pontificis Maximi apud Romanos dignitas, quæ maxima semper fuit, etiam dignitati Imperatoris in Julio Cæsare primùm, & omnibus deinde successoribus gentilium religioni addictis, velut maximum imperii firmamentum, conjuncta esset. Divinitatis scilicet quædam opinio Principibus affingenda erat, ut metu numinis subditi in officio contineri possent. Neq; enim immeritò Plato religionem propugnaculum potestatis ac legum & honestæ disciplinæ vinculum vocat. Ex quâ eadem ratione id commenti genus apud quamplurimas gentes à
Legis-

Legislatoribus adhibitum fuit, ut leges à deo aliquo sibi traditas simulant, sive quod admirandum prorsus & divinum esse judicarent commentum illud, quod in commodum societatis humanæ exiret: sive quod vulgus ad majestatem & potentiam illorum, qui leges invenisse dicerentur, respectans, dicto magis audiens fore existimarent. Diodor. Sicul. *bibl. hist. lib. 1. c. 94.* Quamdiu igitur tecta fraus erat, deorum metus animos, quamvis falsa & inani, superstitione obstrictos tenebat, & huic rei valde proficuum erat imperio junctum sacerdotium. Et hinc factum, ut Pontificatum maximum susciperent, Pontificesq; maximi dicerentur Imperatores à Julio Cæsare ad Constantinum Magnum usque plerique omnes, ita tamen, ut si duo vel tres essent simul Imperatores, illorum unus tantum Pontifex maximus, reliqui Pontifices tantum sine Maximi titulo, seu majores tantum, dicerentur, quod ex Divorum fratrum Caracallæ & Getæ, item Diocletiani & Maximiani, aliorumque nummis observatum scribit Jac. Gutherius *de vet. jur. Pontif. lib. 1. c. 15.* Quò & facit locus Dionis Casii *lib. 53. in Augusto.*

XIV. Utrum autem etiam Christiani Imperatores, Constantinus scil. ipse, ejusque successores aliquot, Pontifices Maximi dicti fuerint, multis adhuc argumentis inter eruditos disceptatur. Cardinalis Cæsar Baronius *in martyrol. ad d. 22. Augusti*, id aliquando negavit; sed per *de vires* *Φροσίδες* mutavit sententiam, & in *annalib. ad ann. 312. n. 94.* planè contrarium statuit; atque ex his deinceps commentarium suum ad martyrologium per iteratam editionem emendavit. Vicissim verò mutatam hanc Baronii sententiam destinatà operà refutavit Jacobus Gothofredus Jctus, *in speciali ad Andream Rivetum epistolâ, de interdictâ Christianorum cum gentilibus communionem, deq. Pontificatu maximo, num Christiani Imperatores eum aliquando gesserint.* Ubi ex professo negativam tuetur sententiam, & singula Baronii argumenta eruditè examinat. Sed Baronii partes non multo post suscepit Johannes Seldenus *de Synedriis vet. Ebraor. lib. 1. c. 10.* ubi dictam Gothofredi epistolam, quæ tum temporis sub J. Pacidii nomine edita erat, refellere conatur, non inscriptiones tantum, sed Zosimi etiam auctoritatem, quibus maximè nititur affirmantium sententia, acriter propugnans. Idemque ante eum præstitit Johannes Morinus *de Ecclesiâ liberatâ part. 2. c. 14.* & post eum destinatà operà Joh. Andreas Bosius *in erudita exercitatione de Pontificatu Maximo Imperatorum Romanorum.* Pari modo Hugo Grotius *in Commentario de Imperio summarum potestatum circa sacra cap. 2. num. 7.* aliquot argumentis defendit, multos post Constantinum Imperatores Christianos nuncupatos fuisse ex veteri more Pontifices Maximos; sed in breviculis ad libellum istum *notis marginalibus* Grotium sæpiusculè reprehendit David Blondellus.

XV. Tanta cum inter eruditos hæc de re etiamnum agitetur pugna, tantisque difficultatibus cum controversia ista obsita sit, oppidò periculo-

sum

sum erit, alterutri parti suam addicere sententiam. Nec tamen dissimulo, verisimiliorem mihi videri doctrinam eorum, qui statuunt, nec Constantini posterorum quenquam, nec ipsum Constantinum, postquam Christo nomen dedit, nomen & dignitatem Pontificis maximi retinuisse, tum quod præter Zosimum neque inter gentiles scriptores, neque inter Christianos quisquam ejus rei mentionem faciat, Zosimi autem, in quem unum omnis resolvitur historiæ fides, tanta non sit autoritas, ut cum eo velis in tenebris micare, tum verò, quia nec inscriptiones, quæ adducuntur, fidem faciunt de nomine isto ab ipsis Imperatoribus usurpato, sed imposito & adscripto ab aliis vel superstitiosè vel asentatoriè, aliquæ etiam ex primævâ suâ origine Imperatorem noviter superadditum mentiantur, quod egregiè docet Jacobus Gothofredus *d. l. tum denique, quia Sozomenus lib. 5. cap. 1.* in Juliano Apostatâ id ceu novum, & à Christianâ fide alienum notat, quod cum antea Christianus fuisse videretur, repente mutatâ religione semetipse Pontificem maximum appellaverit; nihil certè id curaturus, si idem sibi nomen retinissent Imperatores anteriores.

XVI. Occasione ejus, quod de Pontificatu Imperatorio dixi, quodq; Pontificis nomen Episcopis Christianis tributum asserui, opportunè incidit dictum Constantini Magni apud descriptorem vitæ ejus *lib. 4. cap. 24.* quod variè ad cujusq; institutum explicatur. Verba ex versione Henrici Valefii hæc sunt: *Quocirca non absurdè cum Episcopus aliquando convivio exciperet, se quoq; Episcopum esse dixit, his ferè verbis usus nobis presentibus: Vos quidem, inquit, in iis, quæ intra Ecclesiam sunt, Episcopi estis: Ego verò in iis, quæ extra geruntur, Episcopus à DEO sum constitutus &c.* Plurimi dictum istud referunt ad potestatem Ecclesiasticam externam Principibus propriam. Dux enim communiter statuuntur Pontificatûs partes, altera jurisdictio sacra cum imperio, altera sacra in cultu numinis functio. Hæc Collegio Sacerdotum ab Imperatoribus ut plurimum relicta erat, sic tamen ut suo nihilominus arbitrio eam temperarent. Illa autem cum Imperatoriâ Majestate ita conjuncta erat, ut extra eam nulli alii competeret. Istam potestatis læcræ distinctionem etiam in Ecclesiâ receptam concedimus quidem, sed ab Constantino subintellectam, vix admittunt verba græca, quæ hæc sunt: *Ἕμεῖς μὲν τῶν εἰσῶ τῆς ἐκκλησίας, ἐγὼ δὲ τῶν ἐκτὸς τῶν θεῶ καὶ ηγεμόνων ἐπίσκοπος εἶμι.* de quibus mox dicam plenius.

XVII. Haud paulo aliter ea explicat Johannes Seldenus *de Synedr. lib. 1. c. 10.* putans, Constantinum locutione istâ usum, postquam Christo nomen dederat, in deliberationibus de dignitate illâ Pontificatûs maximi retinendâ, non sine allusione ad illud Pauli *1. Cor. V, 12. Nonne de iis, qui intus sunt, vos judicatis? Nam eos, qui foris sunt, DEUS judicabit.* At verò de istiusmodi Constantini deliberationibus nullibi quicquam apparet. Neque à Seldeno explicatur, quâ ratione, quod DEO adscribit Paulus, sibi tri-

buere potuerit Constantinus. Neque enim ex eo, quod iudex eorum, qui extra, seu DEUS, sit etiam eorum iudex, qui intra, & quod horum iudicium Ecclesiis à DEO sit permissum, sequitur, etiam Constantino idem, quod DEO, competere iudicium, uti inferre videtur Seldenus, & quod propter istud iudicium dici debeat Episcopus *τῶν ἐκτὸς*. Iudicium enim, quod in foro externo Principibus in subditos competit, multum differt à iudicio divino in eos, qui extra Ecclesiam sunt, exercendo.

XVIII. Quod si igitur verba græca supra adducta, prout jacent, penitius attendantur, nemini potest esse obscurum, ad personas ea, non ad res, esse referenda, ita ut significetur, Episcopos eorum curam gerere, qui Ecclesiæ adscripti fidem Christianam profiterentur; se verò gentilium, qui essent extra Ecclesiam, saluti consulere, sacrificiis paganorum vetitis, Dominici diei cultu & feriatiōne præcepta, etiam ipsis gentilibus. Et hanc explicationem, quam Petrus de Marca *de concordia sacerdot. & imp. lib. 2. c. 10. n. 7.* & ante eum brevioribus verbis Jacobus Guthierus *lib. 1. de off. dom. Aug. cap. 39.* referunt, comprobant Eusebii, seu quicumque librorum de vitâ Constantini autor est, verba sequentia: *Itaq; consilia capiens dictis congruentia, omnes Imperio suo subiectos Episcopali sollicitudine gubernabat; & quibuscunq; modis poterat, ut veram pietatem consecrarentur, incitabat.*

XIX. Sed redeundum ex diverticulo in viam. Dixi, Episcopos sæpenumerò Pontifices, & summos quidem atque maximos dictos fuisse, inque eam rem præter alia, quæ ex Baronii collectione discere licet, adduxi Alcimi Aviti Episcopi Viennensis testimonium. Suppetunt aurem adhuc multò plura. Sic enim Apollinaris Sidonius, *in concione, quæ subijuncta est epist. 9. lib. 7.* Agræcium Episcopum Senensem Pontificatū maximo dignissimum Papam, & *lib. 8. epist. 14.* Principium Svesionensem & fratrem ejus Remigium Rhenensem Episcopos, pontificatū maximo fungi & *d. l. 8. epist. 15.* Anianum Episcopum Aurelianensem Pontificem maximum dixit. Sic Moguntinum Episcopum apud Witekindum appellari Pontificem Maximum observat Caspar Barthius *lib. 45. adversar. cap. 19.* Sic & Adaldagum Pontificem Maximum Bremensem appellat Saxo Grammaticus *lib. 2.* Sic & Episcopi provinciæ Arelatensis Ravennium concordantibus omnium votis ad summum Pontificium proVectum esse, nunciant Leoni Papæ II. in literis, quas refert Baronius *ad ann. 450. n. 52.* Pari modo Karolus Magnus *Imp. lib. 7. capitul. c. 128. & 129.* summos pontifices pro cathedralibus, ut ipse explicat, Episcopis dixit. Ita & Johannes Episcopus Constantiensis dicitur ab Autwingo Lectore S. Galli apud Goldastum *antiq. Alamannicar. tom. 3. p. 7.* Nec verò opus est pluribus testimoniis, cum neque illi, qui titulum hunc Episcopo Romano proprium esse volunt, negare id queant. Præter Baronium enim, cujus autoritatem supra adduxi, quique idem id repetit *ad ann. 397. n. 50.* dissimulare id nequeunt H. Spondanus Apamiensis

ad

ad ann. 216. n. 3. & Franciscus Longus à Coriolano in summ. Concil. ad can. 26. Concilii Carthag. III. Et ne quis amplius dubitet, subjiciam, quæ sibi contigisse scribit Petrus Ravennas Jctus in Dictis suis notabilibus: *Semel*, inquit, *reprehensus fui à quodam, qui se tenebat sapientem & doctum in jure, quod appellarlem Episcopum summum Pontificem. Ira invasit me, & dixi: Et ego etiam sum Jurista, habemus jura, in quibus Episcopi appellantur summi Pontifices in c. si officia, c. qui Ecclesiasticis dist. 59. c. si Episcopus dist. 18. Fuit necesse, quod deveniremus ad libros. Volebat tamen pertinaciter suum errorem defendere, nec potuit.* Verba hæc refert Bartholomeus Schobinger ad Joachimi Vadiani antiq. apud Goldast. tom. 3. rer. Alamann. pag. 93.

XX. Observant autem, qui rerum origines inquirunt, ante finem quarti à Christo nato seculi nullum adhuc Episcoporum Pontificem dictum. Etsi enim Leonis, Pontiani, Damasi epistolæ antiquiorem ejus nominis usum subinnuant, spurias tamen eas & noviori tempore confictas, inter eruditos nunc ferè omnium est consensus. Antiquissimi, apud quos nomen istud hoc significatu occurrit, sunt Zosimus Papa epist. 1. § 5. & Paulinus Nolanus in epist. ad Romanianum. Uterque autem sub initium seculi quinti floruit. Ab isto igitur tempore invaluisse videtur, ut hoc nomen tribueretur Episcopis, qui possessionem ejus, ut vacuam, & ab aliis sibi primum sub ministratam occuparunt, eò scil. quod Imperatores titulum istum jam ante repudiasent, & collegium Pontificum per Christianæ fidei professionem prorsus sublatum esset. Id enim quamdiu saluum fuit, puduit credo Episcopos eo insigniri, sive ne Principes offenderent, quorum is honor proprius erat, sive quod Ethnici nominis communionem vitarent. Vid. Joh. Andr. Bosius Affinis & Amicus olim summè colendus in exercitat. Histor. de Pontifice Max. Rom. cap. 1. n. 8. ubi eruditè ostendit, ferè demum, & seculo decimo ferè exacto titulum hunc solis Episcopis Romanis quasi proprium cessisse, ante istud tempus autem etiam aliis Episcopis adhuc tributum fuisse.

XXI. Properandum est ad alia Episcoporum cognomenta, cum multo plura adhuc supersint. Inter ea vulgare aliquando fuit nomen *Papæ*, quod communiter omnibus Episcopis tributum legitur. Apud Gratianum c. absit dist. 50. refertur fragmentum epistolæ, quam Clerus Romanus misit Papæ Cypriano. Quo loci valdè ridendam se præbet glossa, dum nullum omninò inter Pontifices Romanos Cyprianum inveniens, & denuò tamen sub ead. dist. c. de eo, ejusdem Papæ Cypriani mentionem observans in hæc verba temerè prorumpit: *Sed fortè hic & ibi est mendosa litera.* Ac si præter Episcopum Romanum nemo unquam Papa dictus fuisset. Vulgare fuit, uti dixi, jam tum ætate Cypriani istud nomen. Sic enim etiam Galerius præfectus Cyprianum in quæstionem de fide Christianâ adductum interrogat hoc modo: *Tu es, quem Christiani suum Papam nominant?* uti refert Pon-

tius Cypriani Diaconus in eius passione. Et apud Tertullianum Cypriano adhuc antiquiorem, de Episcopo in lib. de pudicit. hæc leguntur: *Bonus pastor & benedictus Papa concionaris &c.* Invaluit id nomen seculis sequentibus perquam copiose. Extant epistolæ duæ Venantii Fortunati ad Euphronium Episcopum Turonensem, cui successit Gregorius Turonensis, quarum prior ita inscribitur: *Domino sancto & meritis Apostolico, domino & dulci patri Euphronio Pape, Fortunatus.* Ita Clodoveus Rex Franciæ in epist. ad Synodum Aurelianensem hunc addit epilogum: *Orate pro me, domini sancti & Apostolicæ sede Pape dignissimi.* Tom. 2. Concil. p. 309. Sic & ex Apollinaris Sidonii epistolis constat, quod passim omnes Galliæ Episcopos Papas appellaverit. Adderem plura, nisi id notum esset, & innumeris exemplis comprobari posse dixisset Baronius in *martyrol. d. 10. Januar.*

XXII. Quod verò ex Walafridi Strabonis de reb. Eccles. libro porro notat Baronius d. l. clericos aliquando Papas dici solitos fuisse, & addit, postea nomen illud cœpisse esse peculiare Episcoporum, ut iidem Papæ dicerentur, in eo videtur inversum planè constituere ordinem. Walafridus Strabo enim, cujus testimonium adducit, claruit tempore Ludoivei Pii Imp. & obiisse dicitur anno Domini D CCC XLIX. At verò illi omnes, quos Episcopis id nomen tribuere dixi, tempore fuerunt anteriores, ut adeò rectius statuatur, Episcopis primum inditum hoc nomen, postea verò, & fortè vix ante seculum nonum, etiam ad reliquos clericos translatum fuisse. Exemplum suggerit Alexii Comneni novella Constitutio I. quæ extat in iure Græco-Rom. lib. 2. ubi præscribitur modus, quantum propter ordinationes accipere liceat Episcopo. *Cujusq;*, inquit, *regionis Episcopus septem duntaxat aureos nummos accipiet: unum quando simplicem papam sive lectorem facit, ὅτε ποιῆ τῶν λιτῶν παπῶν, ἢ τοι ἀναγνώσῃν.* Refert eam Constitutionem Theodorus Balsamon ad Photii *nomocan. tit. 1. cap. 34.* Per simplicem autem Clericum sive λιτὸν παπῶν Franciscus Bosquetus ad Innocentii III. epist. 60. lib. 3. intelligit primum in Ecclesiâ tonsum, eoque refert, quod Græci *παπαλιθρον* coronam Clericalem appellant, atque hinc porro juniorum Clericorum seu paparam beneficia papatus dici putat ab Innocentio.

XXIII. Videtur tamen nomen istud reliquis Clericis tributum fuisse tum demum, cum nullus amplius inter Episcopos ejus esset usus. Quo autem tempore Episcopi ita vocari desierint, non una omnium est sententia, uti videre licet apud Hieronymum Bignonium ad *Marculsi form. mox ab initio.* Nobis nunc ea cura non sedet, cum non lege aliquâ, sed desuetudine tantum, cujus plerumq; nullum constat initium, nomen istud abolitum fuerit. Postquam autem Gregorius VII. Pontifex, Hildebrandus aliàs dictus, monarchiam Ecclesiasticam adornare atque instruere summo anniteretur studio, inter capitula sive canones, quos DICTATUS appellavit, hanc veluti legem imposuit, ut nemo posthac, præter ipsum Pontificem

Roma.

Romanum, nomine isto uteretur amplius, sive, uti explicat Baronius ex schedis Vaticanis d. l. ut *Papæ nomen unicum esset in universo Orbe Christiano, nec liceret alicui se ipsum, vel alium eo nomine appellare.* Dictatus isti leguntur inter epistolas Gregorii lib. 2. post epist. 55. apud Severin. Binium tom. 3. Concil. pag. 1196. & capitulum quidem, quod huc pertinet, obscurioribus illic verbis conceptum est, hoc contextu: *Quod unicum est nomen in mundo.* Sed ea ipsam illam, quam dixi, nec aliam patiuntur interpretationem, eamque comprobant Ecclesiæ Latinæ Doctores plerique omnes. Nec obtinere tamen potuit Gregorius VII, quod voluit. Nam & Græci Patriarchæ hodieque se Papas scribunt. Idq; testantur literæ Joachimi Patriarchæ Alexandrini, anno superioris seculi LXI. ad Albertum Comitem à Lewenstein scriptæ, apud Chytræum de statu Ecclesiarum in Græciâ, in quibus hæc habentur verba: *Ὁμολογῶ ἐγὼ Ἰωακείμ, Πάπας καὶ Πατριάρχης τῆς μεγάλης πόλεως Ἀλεξανδρείας &c.* Testor ego Joachim, Papa & Patriarcha magne Urbis Alexandria. Quin & post Gregorium VII. Urbanus II. Episcopus Romanus Anselmum Cantuariensem Archiepiscopum in Concilio Barenfi anno M XCVII. habito, Papæ nomine dignatus est. *Includamus, inquit, hunc in Orbe nostro, quasi alterius Orbis Papam.* Quod non tantum in Wilhelmi Malmesburiensis lib. 1. de gest. Pont. Angl. legitur, sed etiam in MS. Gervasii Doroberniensis Monachi libro apud Joh. Selden. *Comment. in Eutychii Origin. Alexandrin. pag. 140.* & refert Franciscus Godwinus de præsul. Angl. in vit. Anselmi pag. 91. Conf. eruditè hæc de re differentem Stephanum Baluzium not. ad Lup. Ferrar. p. 418.

XXIV. Cæterum de Patriarchâ Alexandrino memorabile est, quod refert Eutychius, quâ ratione primum nomen Papæ ei tributum fuerit. Contigisse id ait tempore Heraclæ Patriarchæ, qui primus ita dictus est. Verba ejus sunt: *Cum verò homines audierant, Episcopos vocitare Patriarcham Abba seu Patrem, inter se dixere, nos Episcopum quemlibet Abba seu Patrem appellamus, & appellant Episcopi Patriarcham Abba. Unde sanè oportet, ut vocemus nos patriarcham papam, id est, avum, cum sit Pater Patrum. Ita à tempore Heraclæ Patriarcha Alexandrinus dictus est Papa, id est, avus &c.* Hæc si vera sunt, falsum esse oportet, quod refert Nicephorus Callistus lib. 14. *hisor.* dum ait, Cœlestinum Romanum Pontificem concessisse ex privilegio Cyrillo Episcopo Alexandrino à se constituto Legato in Concilio Oecumenico Ephesino, ut Papa diceretur, ac uteretur mitrâ. Ab Heracla enim ad Cyrillum usque decem intermedii numerantur Patriarchæ Alexandrini, quibus omnibus, perinde ut Episcopis aliis, nomen istud tributum fuisse, verisimile est. Quanquam enim, eodem Eutychio referente, Alexander Patriarcha, qui septimus fuit post Heraclam, petiisset ab Episcopis & presbyteris suis, ne Patriarcha Alexandrinus Papa vocitaretur; rectè tamen observat Seldenus d. l. obtinere eum id non potuisse. Non ipsum enim tantum,

tum, sed & Successorem ejus Athanasium passim adhuc appellatos fuisse Papas. Ex Eutychio autem hoc discimus inter alia, papæ nomen apud Alexandrinos & in Ægypto avum denotasse, cum apud alios patrem significaverit.

XXV. Unde verò & quale istud vocabulum sit, diversæ sunt autorum sententiæ, quas plerasque recenset, & velut in tabellâ exhibet Johannes Corasius *lib. 5. miscell. c. 15*. Alii ex duarum dictionum syllabis initialibus coaluisse putant, ut idem sit PAPA, quod pater patrum. Sed ea derivatio non placet Baronio *ad martyrol. Rom. d. l.* quod synodalis epistola ex concilio provinciali Epiri scripta ad Hormisdam Pontificem Romanum in scriptione utrumque nomen, Patris patrum, & papæ, jungat. Longius eunt, qui à papillâ mammarum apice, unde lac extrahitur, Papæ nomen deductum putant. Nec minus illi, qui à pappo carduorum flore, qui marcescens in lanuginem abit, & ita per aërem sese diffundens citissime evanescit, originem vocabuli petunt. Utrique per allusionem & similitudinem aliquam, quod intendunt, explicant. Perridiculè verò Christophorus Landinus ad Dantis Aligeri Comœdiam *de inferno cant. 7.* Papam propter admirationem ita dici, existimat, eumque veluti rem admirandam proponit, argumentum petens ab interjectione. *Pape*, inquit, *est interjectio admirantis*, cio è è voce, che dimostra maravigliarsi, onde il sommo Pontefice, come cosa maravigliosissima trà Christiani è chiamato Papa, hoc est, est vox, quæ notat affectum hominis admirantis, unde summus Pontifex, veluti summè admiranda res inter Christianos dictus est Papa. Et quis verò non miretur, Christi discipulum & vicarium ad istud culmen & fastigium ascendisse? Plures aliorum ineptias addere nolo.

XXVI. Optima mihi videtur sententia eorum, qui à pueris & infantibus nomen istud profectum arbitrantur. Πᾶς enim infantili allocutione pater nuncupatur, & per anadiplasiatum πᾶππαις. Sicuti μάμᾶ dicitur mater, unde & Mammia. Hinc παππᾶζειν aut παππίζειν est infantium more blandeque patrem appellare. Lud. Cœl. Rhodigin. *l. 6. lect. antiq. c. 43.* Videntur infantes cum animi sensa exprimere nullo adhuc modo possint, *pa* & *ma* syllabis iteratis parentes suos præ cæteris sibi cognitos honorare, & sibi familiares reddere velle, cumque verba tentare adhuc nequeant, & nec dimidiata quidem, optimè secum agi putant, si ad voces istas suas omnium primas, aures præbuerint parentes, seque istis compellari patiantur. Blanda hæc sermonis & vocularum ab inope linguâ tentamenta atque initia occasionem dederunt, ut qui patrum loco essent, infantium more Papæ blandiusculè appellarentur. Apud Græcos πᾶππαις patrem, πᾶππῶ autem avum designat. Utrumque vocabulum ab isto infantum palpo originem ducit, nec interest, utro compelles Episcopum. In Ægypto tamen, uti dixi,

dixi, avi potius quam patris nomine honoratus fuit patriarcha. Episcopi autem communiter patres dici solebant, uti videre licet ex *c. quorum, dist. 68.* & ex *Marculfi lib. 1. form. 25.*

XXVII. Ea, quæ diximus, confirmantur autoritate Eustathii notissimi in *Homerum Commentatoris*, cujus verba in *Iliados 5.* hæc sunt: *κατὰ βρέφους παροφώνησιν, ἢ καὶ ἀναδιπλασιασμόν λέγουσιν Πάπας ἢ Παπίας.* Puerili loquelâ & geminatâ syllabâ dicimus *Papas, Πάπας ἢ Παπίας.* Pater enim etiam *Παπίας* dicitur apud Aristophanem in *vespis.* Et ab hoc inter privatos vocabuli usu etiam in aulâ Constantinopolitanâ erat, qui dicebatur ὁ μέγας Παπίας, apud *Codin. Curopalat. de offic. Constantinop. cap. 2. n. 22.* ubi optimè notat *Jacobus Goarus*, quòd *Παπίας* ille fuerit fidus & senior aulæ minister, cujus custodia palatium commissum, cujusq; integritati claves noctu traditæ fuerint asservandæ. Ex Clero autem utrum allectus ille semper fuerit, ipse subdubitat *Goarus.* Videant alii, quibus ea res curæ cordique est. Nobis ad præsens nostrum negotium nihil facit.

XXVIII. Pergimus ad alia Episcoporum cognomina, ex quibus valde illustre fuit illud, quòd *Apostoli* aliquando dicti fuerint. Etsi enim rarius fortè occurrat talis ejus vocabuli applicatio, ideò sc. quia Episcopi Apostolorum nomine se vocari rem suo merito majorem censebant, uti loquitur *Rabanus Maurus in epist. ad Tit. cap. 1.* in epistolis tamen *Cypriani* non unis vicibus ita usurpari, certum est, quia omnes Episcopos decet pro corpore totius Ecclesiæ, cujus per varias quasque provincias membra digesta sunt excubare, uti loquitur ipse *Cyprianus epist. 30.* Alii Episcopos vocabant, non Apostolos, sed molliore inflexione *Apostolicos*, eò scil. quod in locum Apostolorum illi successerunt, uti optimè declarat, & ex variis Scriptorum locis comprobatur *Hieronymus Bignonius ad Marculfi form. lib. 1. c. 2.* Hinc igitur Apostolatus ab nonnullis autoribus pro Episcopatu ponitur. Sic enim *Sidonius lib. 6. epist. 4.* *Lupum* Episcopum *Tricasinum* alloquitur: *Præter officium, quod incomparabiliter eminenti Apostolatu tuo debetur &c.* Et *lib. eod. epist. 7.* *Fontejum* Episcopum *Vasionensem*: *Ego quoq; ad Apostolatus tui notitiam pleniorum cum prerogativâ domestica familiaritatis accedo.* Consimili modo *Sedes Apostolica* pro quâvis Ecclesiâ Episcopali sumpta fuit, uti constat ejusdem *Sidonii testimonio lib. 6. epist. 1.* *Conf. Isaac Casaubon. exercitat. 14. n. 4.*

XXIX. Sequentibus temporibus paulatim titulus ille ademptus Episcopis simplicibus peculiaris factus est metropolitanorum. Talem enim intellectum vult *Albinus Alcuinus lib. de divinis offic. c. 36.* quando ait: *Cum Episcopus civitatis fuerit defunctus, eligitur alius à Clero seu populo, fitq; decretum ab illis: Veniant ad Apostolicum (h. e. metropolitanum) cum suo electo deferente secum suggestionem, h. e. rogatorias literas, ut eis consecret Episcopum.*

Hujus

Hujus moris initia referenda esse putat Petrus de Marca *lib. 6. de concord. sacerdot. & imp. c. 3. n. 3.* ad tempora Gregorii Turonensis.

XXX. Tandem verò ipsis etiam Metropolitanis adeptus est iste titulus, totaq; hujus nominis dignitas in Episcopum Romanum transfusa, ut jam ab aliquot seculis solus ille dicatur Apostolicus. Andr. Quercetan. *in not. ad vit. Odilonis Abbat. Cluniac. p. 71.* Hinc igitur suum ille officium appellat officium Apostolatus, *in proem. ad Clementinas, & c. porro dist. 63.* & quæ ad illum deferuntur, ad Apostolatus sui auditum pervenire dicit. *c. 2. Extrav. Job. XXII. de concess. præbend. & familiari stylo Curia Romanæ literæ, decreta, mandata & præcepta ejus Apostolica dicuntur c. 1. X. de rescript. c. nulli dist. 19.* & quicquid demum quocunque modo eum aut ejus facta concernit, id Apostolicum vocatur. E. g. Apostolica bulla, Apostolicum sigillum, nuncius Apostolicus, Apostolicum palatium, Camera Apostolica, Cancellaria Apostolica, Apostolicus legatus, indulgentia Apostolica, Apostolica autoritas, Apostolica dispensatio, Notarius & Protonotarius Apostolicus, & plura alia, quæ passim occurrunt.

XXXI. Si jam quæras, quo jure id nomen soli sibi tribuat Episcopus Romanus, vereor ego, ne à pristinâ Episcoporum nomenclaturâ multum ille aut ejus affectu deflectant. Docuit olim Thomas Stapletonus *principior. doct. l. 6. c. 7. § 15.* defunctis Apostolis desuisse Apostolatum, & principium hoc ponit, Apostolatus nullam esse successionem. Idque Romæ etiam comprobatum est, uti patet ex annotat. in Cyprianum editum Romæ 1563. Improperie igitur & ὁμωνύμως Episcopi olim dicti fuerunt Apostoli, quod successores Apostolorum cum essent, sedes suas Apostolicis præditi virtutibus regebant, uti loquitur Julianus Pomerius *lib. 1. de vit. contemplativ. c. 25.* Num verò iisdem virtutibus ornatos quoque invenimus Pontifices Romanos? non sanè, non certè eos, quos describit Gilbertus Genebrardus *lib. 4. Chronogr.* his verbis: *Per annos ferè CL. Pontifices circiter quinquaginta, à Jobanne scil. VIII, qui Nicolao I. & Hadriano II. sanctis pontificibus successit, ad Leonem IX. usq; à virtute majorum prorsus defecerunt, apotactici apostatice potius, quam APOSTOLICI - - Et tanto Pontificum numero quinq; modò & satis tenuiter laudantur Martinus II. Agapetus II. Johannes XVII. Sergius IV. Gregorius VI. Ita scil. etiam laudat Franciscus Guicciardinus *hist. Ital. lib. 16.* Leonem X. & commendat eum, ut principem optimum, sed addit: *Non loquor de bonitate APOSTOLICA, quoniam corrupto hoc seculo Papparum probata est bonitas, quando aliorum hominum non superat malignitatem.* Audaçter nimis & aperte vocabuli istius usum perstringit Georgius Wizelius *in viâ Regiâ,* dum ait: *Est multo indignissimum, eam vocem APOSTOLICUM & APOSTOLICÆ in Curia omnibus diplomatis assui solitam, perq; hanc audaciam adeoq; apertam blasphemiam sacrilegos obtinere ab omnibus omnia, renitentibus, reclamantibus Petro & Paulo, nisi forte illic alius Petrus & Paulus regnet, quos nescit Ecclesia**

sia Christi. Nihilominus tamen Bellarminus Cardinalis, qui & ipse in Chronologia *ad ann. 1029.* agnoscit, Pontifices Romanos à pietate veterum degenerasse, non veretur contra Stapletonum asserere, Papam aliquo modo in Apostolatu succedere, videlicet in totius mundi curâ. *lib. 4. controu. q. 5.* Episcopi illi, qui Apostoli olim dicti fuerunt, Apostolis quidem se successisse, persuasum habuerunt, in Apostolatu autem se successisse nunquam crediderunt. Quæ sit nota & proprius character Apostoli, exponit I. Casaubonus *diç. exercit. 14. n. 4.* plurimisq; autoritatibus & exemplis illustrat David Blondellus *apol. de episc. & presbyt. sect. 2. pag. 85.* Nihil tale competere Pontifici Romano certum est, quippe qui & doctrinam Apostolicam & vitæ genus Apostolicum prorsus deseruit. Totius mundi aut etiam universalis Ecclesiæ cura non aliter competit Pontifici Romano, ac Episcopo alii cuicumque.

XXXII. Ex dictis patet, titulos istos, de quibus hætenus egimus, Pontificis maximi, Papæ, Apostolici, olim communes pluribus, solis tandem Episcopis Romanis sive per usurpationem, sive per liberalem aliorum concessionem & convenientiam cessisse. Nec patientur illi hodiè Episcopos vocari *monarchas*, aut regimen eorum *monarchiam*, quod nec aversatus est olim, nec abstinuit ipse Hilarius Papa hunc in modum scribens *epist. 7. ad Leontium Episcopum.* Miramur *fraternitatem tuam ita Legis Catholicae immemorem esse, ut quæq; iniqua & contra Patrum nostrorum statuta in provinciâ, quæ ad MONARCHIAM tuam pertinet, si ipse aut non vis, aut non potes, etiam nec nos silentii tui taciturnitate permittas corrigere &c.* Episcopi scilicet diocæsesibus suis ita præerant olim, ut monarchæ, habebant, uti loquitur Cyprianus in Ecclesiæ administratione voluntatis suæ arbitrium liberum, rationem actûs sui Domino reddituri. Sicuti enim in Orbe universa plurima dantur imperia monarchica & plurimi principes summam potestatem obtinentes: ita in Ecclesiâ universâ plurimi constituti erant regentes, plurimi monarchæ, in hoc tamen à monarchis secularibus differentes, quod hi *αὐτοκράτορες* essent, illi verò caput spirituale, Christum nempe, haberent, cujus ductum sequerentur. Caput hoc si excipias, nemo quisquam Episcoporum & nec metropolitanus quidem in comprovincialium suorum Ecclesiis quicquam potestatis habebat, uti constat tum ex aliorum testimoniis, tum imprimis ex Ivonis Carnotensis *epistolâ 83.* Quod si verò hodiè quis Episcopum monarcham diceret, in eum sine dubio graviter animadverteret Curia Romana.

XXXIII. Minus invidendum est nomen *Magistri*, quod itidem Episcopis aliquando tributum legitur. Occurrit istud apud Salvianum Massiliensem *epist. 8.* scriptâ ad Eucherium Lugdunensem Episcopum: *Et quia jam dispensatione divina atq; iudicio etiam magistri Ecclesiæ esse cœperunt* (Salonium intelligit & Veranum Episcopos, filios Eucherii, quorum Salvianus,

C

teste

teste Gennadio, magister fuit) donet hoc benignissima Dei pietas, ut doctrina illorum fructus sit Ecclesiarum & tuus. Quò pertinet, quod dicitur c. 1. dist. 48. & c. 4. dist. 61. miserum esse, fieri magistrum, qui nunquam fuit discipulus, h. e. ut qui heri erat catechumenus, hodiè fiat Episcopus. Est autem Magister, cui præcipua rerum cura incumbit, & qui magis, quam cæteri, diligentiam & sollicitudinem rebus, quibus præest, debet. Quin etiam ipsi magistratus per derivationem à magistris cognominantur. l. 57. ff. de V. S. Imò verò ipsi etiam quandoq; magistri dicuntur. Sic enim conjunguntur & pro iisdem habentur iudices & magistri apud Agobardum Archiepiscopum Lugdun. lib. de divinis sententiis. Et ex historia officiorum domus Augustæ liquet, plurimos magistri titulo ornatos fuisse, magistrum nimirum officiorum, magistrum militum, magistrum scriniorum, magistrum census, magistrum admisionum, magistrum epistolarum, magistrum libellorum, & plures alios. Et quia adeo magistri vocabulum non dignitatis tantum nomen est, sed eum etiam designat, qui cujuslibet disciplinæ præceptor est, ut ait Paulus d. l. 57. ff. de V. S. utroq; modo de Episcopo id accipi, dubium non est, non quidem, quod magistratus instar καὶ κυβερνήσαντων κληρών debeat, sed quòd debeat esse τὸ πρὸ τῆ ποιμνίας, & ut in suà dignitate sanctitatem colat, atque animum ostendat divinis virtutibus præditum, suumq; gregem sermone & exemplo doceat.

XXXIV. Apud Philostorgium in historia Ecclesiastica pro Episcopo sæpè occurrit vocabulum Ephori. Sic enim de Synodo Nicænâ refert lib. 1. n. 9. ad eam Arianorum Ephorum catervam traductam fuisse. Et lib. 3. n. 4. ubi Legationem Constantii ad Homeritas describit, ait, Theophilum Indum, istius Legationis caput, Ephori dignitatem ab homodoxis accepisse. Clarius id patet ex lib. 9. n. 8. ubi de Eudoxio Episcopo Constantinopolitano verba faciens ait: Post hæc Nicæam profectus Episcopum ibi ordinaturus, mortuus enim fuerat Eugenius ejus Ephorus, antequam finem negotio imponeret, vitam amisit &c. Nempe Ephorus idem prorsus significat, quod inspector, Superintendens, Præfectus, adeoque proprium & genuinum est Episcopi synonymum. Tales inspectores apud Lacedæmonios erant illi specialiter ita dicti Ephori, de quibus Pausanias refert lib. 3. quòd gravioribus præfecti fuerint negociis. Atque illi eò tandem processerunt insolentiæ, ut non modo magistratus comprimerent & in disquisitionem vocarent, ac de vendendis emendisq; rebus cognoscerent, sed Regi, quid factò opus erat, præscriberent, quibusq; annis copiæ educendæ forent, quoque tempore equitatus aut gravis armatura & peditum acies promovendæ, enunciarent. Adeoque omnium rerum gerendarum censores erant. Vid. Alexand. ab Alexandro genial. dier. lib. 6. cap. 24. quem, si legeris, haud dissimilem tecum reputabis hodiernorum in Ecclesiâ Latinâ Ephorum seu Episcoporum πλῆθος. Conf. Aristoteles lib. 2. polit. cap. 9. Cornel. Nepos in vit. Pausania.

XXXV.

XXXV. De *Præfulis* vocabulo, cujus frequens admodum in epistolis Pontificum, quando de Episcopo sermo est, occurrit usus, prolixi nunc esse nolumus. Sufficit nosse, vocem eam à Christianis non esse inventam, sed à *πίσι ἑξώθεν* acceptam. *Præful* enim erat princeps Saliorum, sive Sacerdotum in Martis honorem constitutorum, quibus inde nomen, quia ancilia per Urbem gestantes salire solebant. Varro *lib. 4. de L. L. Andr. Dom. Flocc. de potest. Rom. lib. 1. c. 7.* Pompon. Læt. *de magistr. Rom. lib. 2. c. 8.* Hadrian. Turneb. *lib. 13. animadv. c. 8.* Atque hoc etiam Laurentius Valla observavit *lib. 5. elegant. cap. 65.* Est ergò vox ista derivata à *præfiliendo*, quòd tripudium auspicaretur, sive primus esset inter saltatores, non quòd *præsit*, aut à *præ&* solum, uti alii opinantur. Vid. Gerhardus Joh. Vosius *in etymolog. Ling. Lat.* Quemadmodum igitur apud Romanos gentiles *Præful* primus erat inter Salios: ita etiam in Ecclesiâ Christianâ deinceps, qui primus erat inter presbyteros, *præful* dicebatur. Solebant enim gentiliùm vocabula apud Christianos sæpenumero in meliorem usum transformari.

XXXVI. Sunt & alia Episcoporum cognomina, sed ea pleraq; cum reliquis presbyteris communia, nec proinde multum ad institutum nostrum facientia. Talia sunt, quando dicuntur *πιμῆνες, ἱερεῖς, πρεσβυτέρους, πρεσβυτέρους, ἀρχόντες, νυμφαγωγοὶ τῶν ψυχῶν, καὶ προμνηστῆρες, κεφαλὴ χειρῶν ἀληθινῶν, pastores, sacerdotes, præcellentes, prepositi, præfeti, reitores, sponsi, animarum ad sponsum deductores, & desponsatores, Christi complementi caput &c.* Vid. David. Blondell. *apol. de episc. & presbyt. sect. 2. p. 64.* Inter ista verò maximè familiaria sunt Græcis, quando de Episcopis loquuntur, vocabula *πρεσβυτέρων & πρεσβύτων.* Unde & Latinis dicuntur *Præfidentes, Præfides, Præstitites, Antistites.* Vel quòd *præfideant* & *antistitent* gregi suo, unde & *Pastores* dicuntur, vel quòd primi sint in ordine clericali, & reliquis adeò *præfideant.* Quod si jam alia etiam Episcoporum epitheta, quibus vel officia vel qualitates eorum exprimuntur, speciatim explicanda essent, laborem aggredieremur & supervacaneum & inutilem planè. Quot enim sunt necessitates hominum, tot ferè nomina attributa inveniuntur Episcopis, nimià quandoq; cum aslentatione, & vanitate insigni. Exemplum exhibet Joh. Limæus *in addit. ad jur. publ. lib. 4. c. 6. tom. 4. pag. 426.*

XXXVII. Obiter noto, Episcopi nomen sæpe tribui Abbatibus, & inter se nomina ea commutari, quoties de collegio canonicorum regularium sermo est. Abbatis enim nomen convenit tam *præpositis* Canonicorum regularium, quàm monachorum, ut monasterii nomen æquè pertineat ad Canonicos regulares atque ad monachos. Anton. Dadin. *Alteferra ad c. 21. X. de rescript.* Clerici namque regulares monachis esse perquam fimiles, nec nisi quoad habitum differre, tradit Franciscus Florens *ad c. 9. X. de vit.*

Et honest. Cler. Idcirco, qui eis præest, modo Abbas dicitur, modo Episcopus. Et sic in c. 9. X. de judic. Abbas Dulmenfis in Angliâ dicitur Episcopus. Ecclesia enim cathedralis erat monasterium, cujus Canonici erant regulares Ordinis S. Benedicti, uti constat ex c. 1. Extravag. comm. de offic. jud. ord.

XXXVIII. Denique & hoc notandum, ab Episcopo dici *episcopium*, quod pro domo Episcopi usurpatum legitur in Concilio Meldensic. 26. Suggestendum est etiam & ex divino mandato intimandum Regiæ dignitati, ut episcopium, quod domus Episcopi appellatur, qualiscumq; sit in oculis Domini Episcopus, ipse tamen a Rege Regum Rex constitutus pro sanctitate ordinis Episcopalis -- venerabiliter ac reverenter introeat, & secundum sanctam prædecessorum consuetudinem, quando orationis & debite susceptionis gratia in transitu convenienti civitatem ingressus fuerit, habitaculis Episcopalibus reverenter inhabitet. Et post pauca: Sed & immunitates præcedentium Imperatorum ac Regum ab hujusmodi longiori & diuturnâ conversatione & commoratione Regum & quorumcumq; potentium ac secularium personarum in Episcopo prohibent. Istud Episcopium sive domum Episcopi Ecclesiæ vicinam esse debere, constitutum fuit in Concilio Carthaginensi IV. c. 14. Ut Episcopus non longè ab Ecclesiâ hospitium habeat. Hospitium dicitur, secundum consuetudinem istius temporis, quod incidit in annum Christi CCCXCVIII. cum sequioribus seculis amplissima peristyliâ, Regum palatia & laxitate & dignitate æquantia, recipiendisq; Regibus idonea Episcopi inhabitaverint.

CAP. II.

De Episcopalis officii institutione.

I.

Episcopi vocabulum idem omninò denotare dixi, quod Superintendentis aut Inspectoris. Et hæc interpretatio jam satis declarat Episcopi officium, in quo istud consistat. Quia enim Ecclesiæ is inspector esse debet, consequens hinc est, ad ipsius curam pertinere totius Ecclesiæ salutem & incolumitatem. Quæ ipsa aliter obtineri non potest, nisi per media à DEO ordinata & Episcopali officio injuncta. Debet igitur Episcopus prædicare verbum DEI, errantes docere, peccantes corripere, segnes hortari, anxios consolari, infirmos erigere, contradicentibus resistere, falsam doctrinam taxare, & damnare, vitia morum arguere, sacramenta divinitus instituta dispensare, peccata remittere & retinere, esse exemplar gregis, orare pro Ecclesiâ, & privatim, & publicas preces Ecclesiæ præire, pauperum curam agere, contumaces publicè excommunicare & vicissim
refi-